

Den krøllede vej til en erhvervsuddannelse

Indhold

Opsamling og hovedresultater	3
Hovedresultater	4
Data	5
En femtedel af de faglærte har en studentereksamen	5
Unge med en gymnasial uddannelse tjener mere i årene efter færdiggjort erhvervsuddannelse	8
Kun højere indkomster for faglærte inden for kontor og handel med en gymnasial uddannelse.....	12
Dem, der er droppet ud af gymnasiet	17
Bilag.....	18

Tænketanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu

Udarbejdet af:
Kristian Thor Jakobsen
Signe Koch
Eske Frydkjær Bentsen
Sidse Frich Østergaard-Thygesen

Opsamling og hovedresultater

Fremskrivninger fra blandt andet Arbejderbevægelsens Erhvervsråd viser, at der kommer til at mangle op mod 70.000 faglærte¹ frem mod 2025. Dette har været en medvirkende faktor til et stigende fokus på unges valg af erhvervsuddannelserne efter grundskolen. Her har de gymnasiale uddannelser i mange år været de unges førstevalg. Fra 2017 til 2019 steg søgningen til erhvervsuddannelserne fra 18,5 til 20,1 pct.², men det er stadig langt fra Børne- og Undervisningsministeriets måltal på 25 pct. i 2020. Trods forskellige indsatser fra politisk side, blandt andet Aftale om bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser fra 2014, har det vist sig at være svært at få de unge til i højere grad at vælge en erhvervsuddannelse lige efter grundskolen. Blandt andet vælger langt den største andel af unge en gymnasieuddannelse, og dem, der efter gymnasiet også tager en erhvervsuddannelse, fastslår, at de ville tage begge uddannelser igen, hvis de skulle vælge igen efter grundskolen³. Så længe de gymnasiale uddannelser, og særligt STX, opleves som et trygt og sikkert valg efter grundskolen⁴, bliver det svært at nå målet om, at 25 pct. skal vælge en erhvervsuddannelse efter grundskolen i 2020 og 30 pct. i 2025.

Der er dog flere veje til at begynde på og gennemføre en erhvervsuddannelse; hvor nogle vælger at starte direkte efter grundskolen, tager andre en mere krøllet vej, der fx kan gå via en gymnasial uddannelse først. Det er givet, at det tager længere tid og koster mere at gå via de gymnasiale uddannelser til erhvervsuddannelserne end den lige vej fra grundskolen, men omvendt kan den ekstra uddannelse også være forbundet med et økonomisk afkast på længere sigt.

En undersøgelse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har peget på, at dimittender fra en erhvervsuddannelse, der også har en studentereksamen, klarer sig bedre ift. løn og beskæftigelse end dimittender uden studentereksamen umiddelbart efter endt erhvervsuddannelse⁵. Der er dog bl.a. forskelle på tværs af de forskellige retninger på erhvervsuddannelserne, som det kunne være interessant at se nærmere på. En ting er, hvordan to grupper af unge klarer sig umiddelbart efter endt erhvervsuddannelse, men hvordan klarer de sig på lidt længere sigt, og hvad betyder de ekstra uddannelsesår for deres samlede indkomst?

Unge, der tager en erhvervsuddannelse umiddelbart efter endt grundskole, vil alt andet lige være før færdige aldersmæssigt end unge, der først tager en gymnasial uddannelse. Dermed vil unge, der har taget en erhvervsuddannelse direkte, have en række år, hvor de kan arbejde som færdiguddannede, mens gruppen af unge med to uddannelser stadig er i gang med at uddanne sig. Dette trækker i retning af, at unge, der tager en erhvervsuddannelse direkte efter grundskolen, har en højere samlet indkomst i denne periode. Omvendt kan de tidligt færdiguddannede blive "overhalet" af dem, der også

¹ Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2016). "Danmark kommer til at mangle faglærte".

² Børne- og Undervisningsministeriets uddannelsesstatistik.

³ Danmarks Evalueringsinstitut (2013). "Studenter i erhvervsuddannelserne".

⁴ Tænketanken DEA (2018). "Hvad driver de unges uddannelsesvalg?".

⁵ Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2019). "Faglærte studenter klarer sig godt".

har en gymnasial uddannelse med sig, senere hen, hvis der er et merafkast ift. beskæftigelse og løn af at have to ungdomsuddannelser frem for kun en.

Formålet med analysen er derfor at give et bredt billede af, hvem der tager en gymnasial uddannelse før deres erhvervsuddannelse, men særligt, hvorvidt det er udbytterigt for samfundet og den enkelte på langt sigt at gennemføre to ungdomsuddannelser.

Supplerende til den kvantitative analyse indeholder rapporten fire interviews med unge, der har valgt en erhvervsuddannelse efter en gymnasial uddannelse. Interviewene giver et indblik i årsagerne til, at de unge vælger den krøllede vej frem for at påbegynde en erhvervsuddannelse i første omgang eller fortsætte på en videregående uddannelse.

Hovedresultater

- Omkring en femtedel af unge under 30, der færdiggør en erhvervsuddannelse, har en studentereksamen med sig. Andelen er størst på erhvervsuddannelser inden for kontor og handel, hvor den ligger på knap 40 pct.
- De unge, der tager en erhvervsuddannelse efter deres gymnasiale uddannelse, ligger omkring 2 point lavere på karakterskalaen sammenlignet med den gennemsnitlige studentereksamen i samme afgangår. Til gengæld har de bedre karakterer fra grundskolen sammenlignet med de gennemsnitlige elever på erhvervsuddannelserne.
- Unge, der har en studentereksamen med sig og afslutter en erhvervsuddannelse, tjener i gennemsnit cirka 25.000 kr. mere om året i årene efter gennemførelsen af erhvervsuddannelsen end dem, der ikke har en gymnasial uddannelse. Ser vi på den samlede indkomst over en år-række, er resultaterne dog knap så tydelige.
- Måler man på akkumuleret indkomst fra 18-års alderen og frem, vil de erhvervsuddannede med en gymnasial uddannelse først indhente dem uden, når de er omkring 30 år.
- Hvis der tages højde for køn, karakterer fra grundskolen og andre baggrundsvARIABLE, er det kun inden for kontor og handel, at der er en positiv sammenhæng mellem akkumuleret indkomst og det at have taget en studentereksamen før erhvervsuddannelsen.
- Analysen viser ikke noget entydigt svar på, om det bedst kan betale sig for den enkelte unge og samfundet som helhed at gennemføre en gymnasial uddannelse før en erhvervsuddannelse. Det er særligt afhængigt af, hvilken retning inden for erhvervsuddannelserne den unge vælger at gå. Inden for kontor og handel kan det se ud til at være en fordel at have en studentereksamen med sig, mens der inden for byggeri og teknik er et voksende indkomsteftersløb for de unge med en studentereksamen.

Data

Analysen er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik. I den første del indgår alle unge under 30 år, der i et givent år afslutter en erhvervsuddannelse. Dvs. at de i uddannelsesregistret opnår en erhvervsuddannelse som deres højeste fuldførte uddannelse i det år. Derved indgår personer, der først har taget en anden erhvervskompetencegivende uddannelse og herefter tager en erhvervsuddannelse, ikke i analysen. Personerne bliver derefter opdelt efter, om de tidligere også har taget en gymnasial uddannelse eller ej. I denne del af analysen indgår cirka 23.000 personer årligt, som i årene 2013-2016 afslutter en erhvervsuddannelse.

I anden del af analysen følger vi i stedet unge fra samme årgang, som har en erhvervsuddannelse som højest fuldførte uddannelse. Vi ser på de unge, der er hhv. 25, 28 og 35 år pr. 1. januar 2017. For de 28-årige indgår eksempelvis 18.000 unge. Igen bliver de bl.a. opdelt efter, om de tidligere har gennemført en gymnasial uddannelse. Deres samlede indkomst, målt som deres erhvervsindkomst (indkomst før skat fra løn samt nettooverskud fra egen virksomhed), bliver derefter kortlagt.

Når vi kun ser på dem, der har en erhvervsuddannelse som højeste fuldførte uddannelse, betyder det, at der potentielt sorteres nogle unge fra, som har taget mere uddannelse efter deres erhvervsuddannelse. Det vil givetvis i højere grad være de unge, som har en gymnasial uddannelse med sig. Man kan forestille sig, at de på langt sigt vil være en gruppe af faglærte med en gymnasial uddannelse, som kommer til at tjene forholdsvis meget, men som ikke indgår i vores analyse. Vi har valgt ikke at lade dem indgå, idet vi antager, at det drejer sig om forholdsvis få unge, der inden eksempelvis 28-års alderen har nået at få både en gymnasial uddannelse, en erhvervsuddannelse samt en videregående uddannelse og samtidig tjent en markant højere indkomst end dem, der ikke har taget en videregående uddannelse.

Erhvervsuddannelserne er inddelt i fire hovedkategorier; byggeri og teknik, kontor og handel, omsorg og sundhed samt fødevarer, jordbrug, oplevelser og øvrige.

En femtedel af de faglærte har en studentereksamen

Hvis vi ser på, hvor mange af de unge der færdiggør en erhvervsuddannelse, og som har taget en gymnasial uddannelse tidligere, ligger andelen forholdsvis stabilt på knap 20 pct. i årene 2013 til 2016, jf. tabel 1. Andelen af unge med en gymnasial uddannelse foruden deres erhvervsuddannelse er klart størst inden for kontor og handel med knap 40 pct. For uddannelser under byggeri og teknik ligger andelen mellem 9 og 11 pct. i hhv. 2013 og 2016, mens den for både omsorg og sundhed samt fødevarer, jordbrug, oplevelser og øvrige stiger fra 9 pct. i 2013 til 14 pct. i 2016.

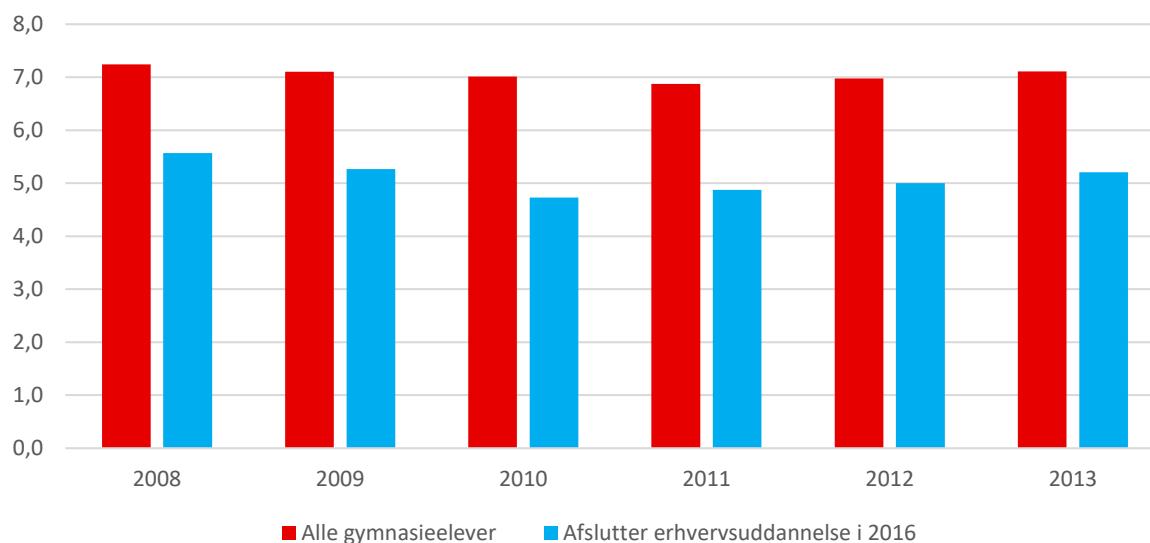
Tabel 1: Antal personer, der opnår en erhvervsuddannelse, fordelt på om de har en gymnasial uddannelse med sig, 2013-2016

	2013			2014			2015			2016		
	Uden gym	Med gym	Andel	Uden gym	Med gym	Andel	Uden gym	Med gym	Andel	Uden gym	Med gym	Andel
Byggeri og teknik	6.660	690	9%	7.660	730	9%	6.560	750	10%	7.160	890	11%
Kontor og handel	4.200	2.560	38%	4.310	2.490	37%	3.760	2.420	39%	3.760	2.410	39%
Omsorg og sundhed	4.070	390	9%	3.870	430	10%	3.770	530	12%	3.860	630	14%
Fødevarer, jordbrug, oplevelser og øvrige	3.940	410	9%	4.060	500	11%	4.070	550	12%	4.140	650	14%
I alt	18.860	4.050	18%	19.890	4.150	17%	18.160	4.240	19%	18.920	4.570	19%

Anm.: Tabellen summer ikke grundet afrundinger.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

De studenter, der senere tager en erhvervsuddannelse, har generelt et lavere gennemsnit fra deres studentereksamen end landsgennemsnittet, jf. figur 1. De senere faglærte ligger omkring 2 point lavere på karakterskalaen, når de afslutter gymnasiet, sammenlignet med det samlede snit for deres årgang. Det er altså i overvejende grad blandt de lidt svagere elever i gymnasiet, at man finder dem, der senere vælger at tage en erhvervsuddannelse.

Figur 1: Karaktergennemsnit fra studentereksamen, landsgennemsnit og gennemsnit for de unge, der i 2016 afslutter en erhvervsuddannelse

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

Omvendt har unge, der fuldfører en erhvervsuddannelse efter deres gymnasiale uddannelse, typisk et højere karaktergennemsnit fra grundskolens 9. klasses afgangsprøver end unge, der kun tager en erhvervsuddannelse, jf. figur 2. Dette gælder på tværs af alle fagretninger inden for erhvervsuddannelserne, hvor forskelle er på omkring 2 point på karakterskalaen. Samtidig er forskellene i gennemsnittet stort set ens på tværs af fagretninger for de to grupper, bortset fra omsorg og sundhed, hvor forskellen er lidt mindre.

Gunver Søgaard, 26 år

”Gymnasiet lærte mig at stole på mig selv. Jeg lærte at samarbejde med andre mennesker gennem gruppearbejdet.”

Gunver er netop begyndt på arkitektskolen – noget, hun har drømt om, siden hun voksede op på landet ved Kolding, nærmere bestemt Vester Nebel.

I folkeskolen elskede hun at læse, og valget af gymnasiet var ligefor: ”Jeg gjorde bare lidt, hvad mine venner gjorde efter folkeskolen,” som hun selv formulerer det og fortsætter: ”I dag kan jeg godt ærgre mig over, at jeg ikke fik tilbudt noget erhvervsskole efter folkeskolen. Jeg er stadig superglad for at have taget gymnasiet, men vejene skulle have været mere åbne.”

Efter gymnasiet overvejede Gunver både designskolen eller arkitektuddannelsen, men kom ikke ind. Inspireret af sin bror, der gik på møbelsnedkeruddannelsen, søgte Gunver det samme – og kom ind i København.

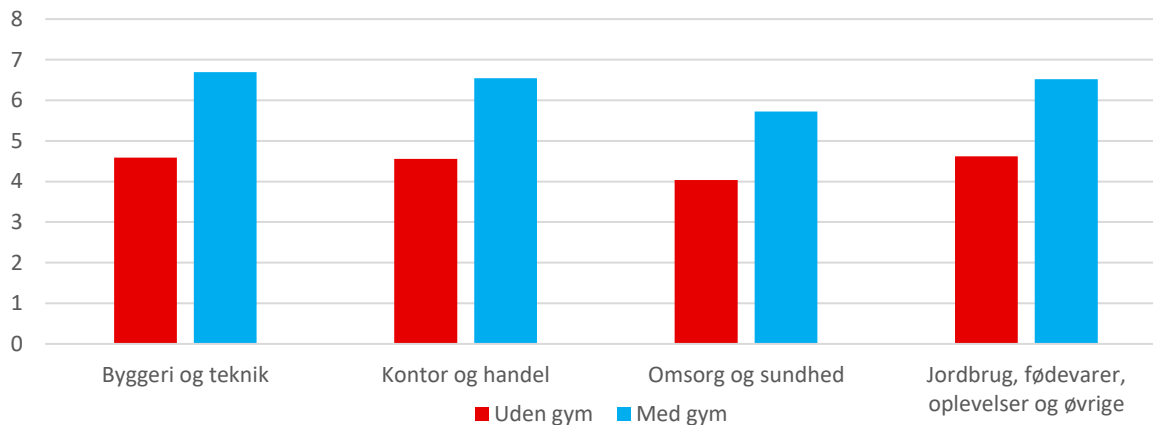
Her oplevede hun, at de tre år på gymnasiet ikke var spildt. Den gymnasiale baggrund har givet Gunver flere ting med: ”Jeg blev klog på mig selv og lærte at stole på mig selv. Jeg lærte at samarbejde med andre mennesker gennem gruppearbejdet. Det ville jeg ikke have lært på snedkeruddannelsen, fordi der ikke er konstant skolegang.”

Udover erfaringen med at gå i skole gjorde det en forskel, at hun var lidt ældre end dem, som ikke havde gået i gymnasiet: ”Dem, som ikke havde gået på gymnasiet, havde mere krudt i røven og ville bygge,” som Gunver fortæller det.

Alderen var også et plus i praktikken: ”På værkstedet var jeg ikke bare en 15-årig lærling. Jeg var gammel nok til at kunne få en ligeværdig relation til mine kollegaer,” afslutter Gunver.

Gunver er bosat i København, er udlært møbelsnedker hos Raaschou og er netop begyndt på Arkitektskolen.

Figur 2: Karaktergennemsnit fra afgangsprøverne i 9. klasse i dansk og matematik, 28-årige i 2017

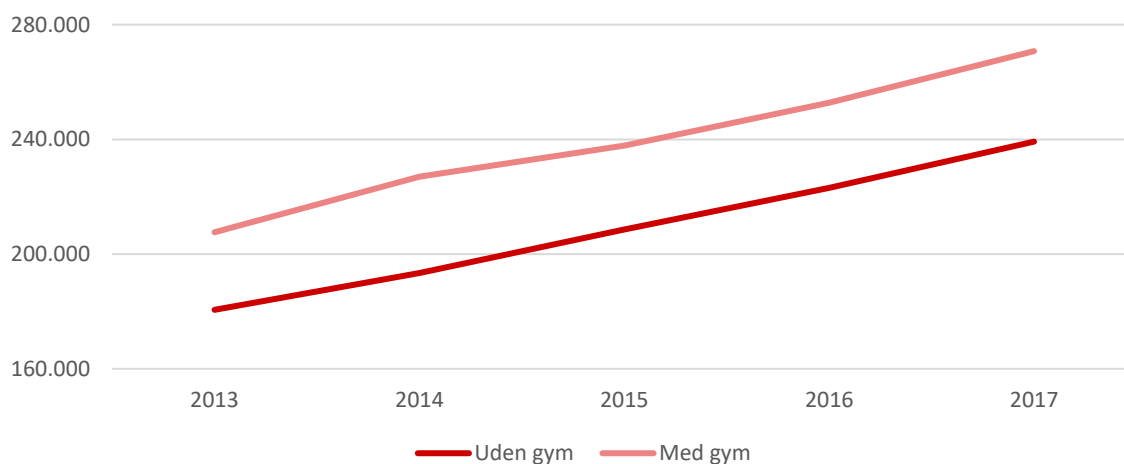

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

Unge med en gymnasial uddannelse tjener mere i årene efter færdiggjort erhvervsuddannelse

Der er en tydelig forskel i indkomsterne i årene efter, at de unge færdiggør deres erhvervsuddannelse, afhængigt af om de unge også har en gymnasial uddannelse eller ej, jf. figur 3. De faglærte, der tidligere har taget en gymnasial uddannelse, tjener ca. 25.000 kr. mere om året i årene efter deres erhvervsuddannelse sammenlignet med unge, der færdiggør deres erhvervsuddannelse samme år, men ikke har taget en gymnasial uddannelse først. Det højere indkomstniveau fortsætter i hvert fald frem til fire år efter endt uddannelse, uden at forskellen mellem de to grupper ændrer sig.

Figur 3: Gennemsnitlig årlig indkomst for unge under 30, der færdiggør en erhvervsuddannelse i 2013

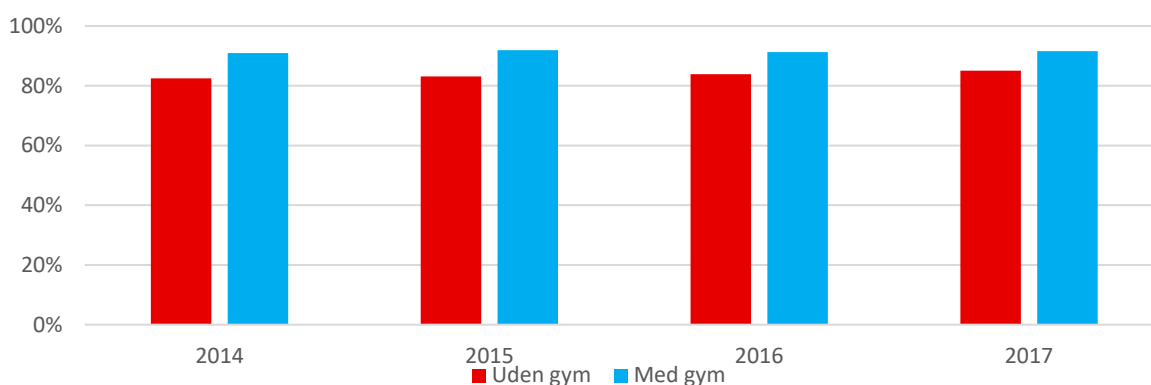

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

Anm.: Indkomst er målt som deres erhvervsindkomst (indkomst før skat fra løn samt nettooverskud fra egen virksomhed).

I forhold til beskæftigelse klarer de faglærte med en gymnasial uddannelse sig også bedre. I de første to år efter, at de unge har færdiggjort en erhvervsuddannelse, er der omkring 8 pct. points forskel i beskæftigelsesfrekvenserne mellem de to grupper af faglærte, jf. figur 4. I de efterfølgende to år falder forskellen en lille smule og er på omkring 6 pct. point i det femte år efter færdiggørelsen af erhvervsuddannelsen.

Figur 4: Andel af arbejdsstyrken, der er i beskæftigelse, blandt unge, der har færdiggjort en erhvervsuddannelse i 2013

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

Denne simple sammenligning af unge, der færdiggør deres erhvervsuddannelse et givent år, kan dog dække over nogle væsentlige nuancer. Personer, der først har fuldført en gymnasial uddannelse og derefter en erhvervsuddannelse, er bl.a. ældre end de personer, der fx er startet på en erhvervsuddannelse direkte efter grundskolen. Derfor risikerer den simple sammenligning af unge, der færdiggør en erhvervsuddannelse et givent år, reelt at sammenligne personer, der befinder sig på ret forskellige tidspunkter i deres uddannelses- og erhvervskarriere. Dette kan gøre, at deres indkomstniveauer er forskellige.

En anden tilgang er derfor at følge unge fra samme fødselsårgang, der inden for en vis alder gennemfører en erhvervsuddannelse, og se på deres akkumulerede indkomst over en årrække. Ved denne tilgang vil også indgå de år, hvor unge der tager en erhvervsuddannelse direkte efter grundskolen, har mulighed for at arbejde, mens gruppen med den mere krøllede vej stadig er under uddannelse. Så ved at opgøre den samlede akkumulerede indkomst for en given årgang frem til, at de fx er fyldt 30 år, undgår vi at sammenligne unge, der befinder sig på forskellige tidspunkter i deres liv, og kan i stedet se på deres samlede indkomst over hele perioden.

Tabel 2: Antal med en erhvervsuddannelse som højeste fuldførte uddannelse for forskellige aldersgrupper og andel, der har gymnasial uddannelse med sig, 2017

	25 år		30 år		35 år	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Uden gym	14.760	85%	15.120	82%	15.570	80%
Med gym	2.620	15%	3.300	18%	4.000	20%
I alt	17.380		18.420		19.570	

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

Mikkel Hartvig, 20 år

”Jeg fortryder ikke min hhx i dag. Det har skabt den, jeg er, og det var med til at afklare, hvad jeg ville.”

”Jeg overvejede slet ikke en erhvervsuddannelse, før jeg startede på gymnasiet,” indleder Mikkel Hartvig, da vi mødes til interviewet. Han vidste dog allerede i 7. eller 8. klasse, at han gerne ville noget med økonomi og logistik.

Derfor begyndte han på hhx, men droppede ud i 2. g, fordi han ikke ville videre på universitet og derfor følte, at han spildte tiden. I dag er han i lære som logistikassistent hos IKEA i Brøndby og drømmer om at tage et internt lederkursus i IKEA eller læse videre til logistikøkonom.

Mikkel har altid undret sig over, hvad der sker, fra man trykker på en knap på nettet, til varerne kommer dagen efter – hvad er varernes vej fra A til B? Det lærer han om i dag – i praktikken i IKEA og på skoleophold i Nordjylland, hvor IKEA samler sine elever.

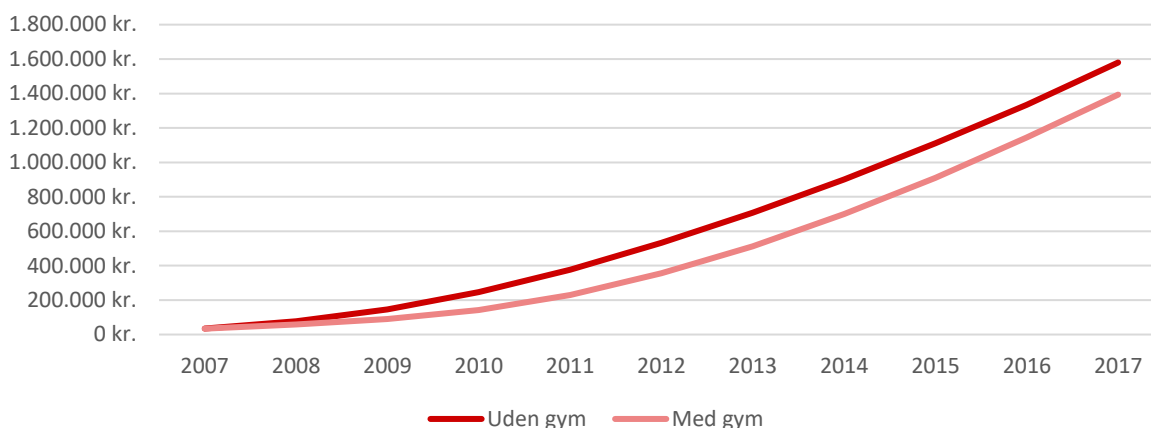
Særligt på skoleopholdene kan han mærke forskel på dem, som kommer direkte fra folkeskolen, og dem, som kommer fra gymnasiet. ”Folk fra gymnasiet har lettere ved at løse nogle af opgaverne, og aldersmæssigt spiller det ind på ens udholdenhed, fx at man er vant til at sidde ned i længere tid,” forklarer Mikkel.

Han afslutter med at fortælle, at han ikke fortryder at være startet på handelsgymnasiet: ”Jeg fortryder ikke min hhx i dag. Det har skabt den, jeg er, og det var med til at afklare, hvad jeg ville. Det har lært mig en masse, som jeg bruger i mit arbejde i dag.”

Mikkel er bosat i Hovedstaden og er under uddannelse som logistikassistent hos IKEA.

Hvis vi følger den samlede indkomst for de 25-årige med en erhvervsuddannelse i årene op til, at de fylder 25 år, er det tydeligt, at de unge, der ikke har taget en gymnasial uddannelse først, sammenlagt har tjent mest, jf. figur 5. Så på trods af at de unge, der færdiggør en erhvervsuddannelse oven på en gymnasial uddannelse, tjener mere efterfølgende, har de stadig et efterslæb ift. de unge, der kun har taget en erhvervsuddannelse. Det samlede efterslæb for den pågældende årgang af 25-årige er på omkring 180.000 kr. svarende til en forskel på 13 pct.

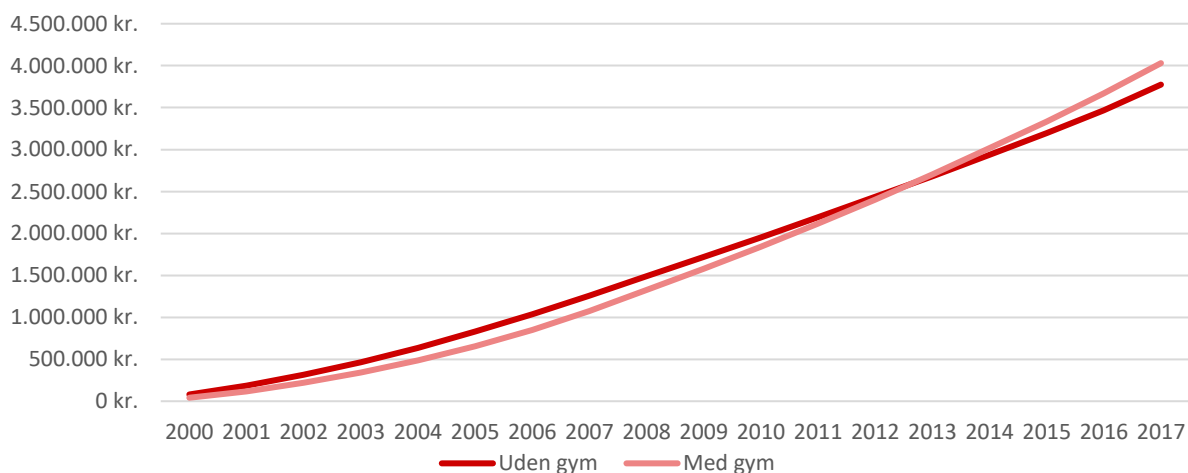
Figur 5: Gennemsnitlig akkumuleret indkomst for faglærte 25-årige hhv. med og uden en gymnasial uddannelse, 2017

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

Ser man på den akkumulerede indkomst hos de 35-årige, tyder det på, at de faglærte, der har en gymnasial uddannelse med sig, indhenter efterslæbet omkring 30-års alderen, jf. figur 6. Disse resultater peger i retning af, at dem, der tager en gymnasial uddannelse inden en erhvervsuddannelse, klarer sig relativt godt på langt sigt målt på indkomst. Det ses dog også, at de har et efterslæb, som det tager dem en del år at indhente.

Figur 6: Gennemsnitlig akkumuleret indkomst for faglærte 35-årige hhv. med og uden en gymnasial uddannelse, 2017

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

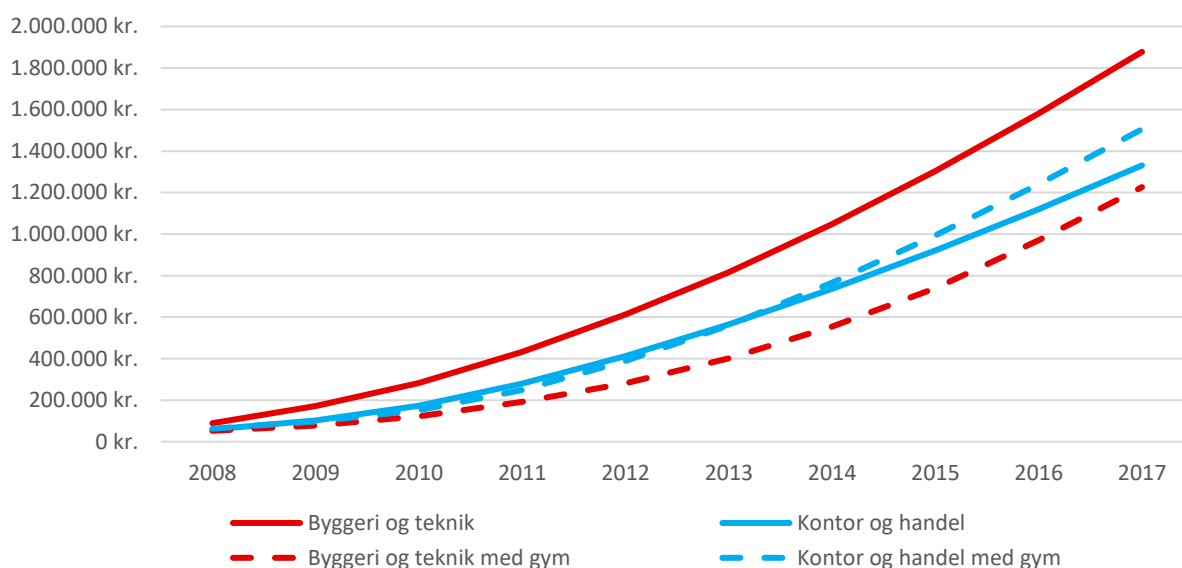
Der er dog her tale om en simpel sammenligning, hvor der ikke er taget højde for generelle faglige kompetencer, der kan være med til at trække i retning af, at faglærte med en gymnasial uddannelse får en højere løn i udgangspunkt givet eksempelvis deres højere karakterer fra grundskolen.

Samtidig kan der også være forskelle på tværs af forskellige erhvervsuddannelser, idet man kan forestille sig, at de evner, man tilegner sig på en gymnasial uddannelse, spiller bedre sammen med nogle erhvervsuddannelser end andre.

Kun højere indkomster for faglærte inden for kontor og handel med en gymnasial uddannelse

Forskellen i indkomsterne over tid udvikler sig ikke ens, når de unge bliver fordelt efter forskellige retninger af erhvervsuddannelser. For kontor og handel indhenter de faglærte med en gymnasial uddannelse allerede efterslæbet i indkomst, når de er omkring 21 år, jf. figur 7.⁶ Omvendt ser forskellen mellem dem med og uden en gymnasial uddannelse ud til blot at blive større og større inden for byggeri og teknik. Her er efterslæbet oppe på omkring 530.000 kr. svarende til 41 pct. ved 25-års alderen.

Figur 7: Gennemsnitlig akkumuleret indkomst for faglærte 25-årige hhv. med og uden en gymnasial uddannelse fordelt på uddannelsestype, 2017

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik

Når de faglærte er 35 år, er det stadig samme billede, vi ser, jf. figur 8. Den positive sammenhæng mellem indkomst og det, at de unge har taget en gymnasial uddannelse inden deres erhvervsuddannelse, er altså ikke gældende for alle typer af erhvervsuddannelser.

⁶ For kategorierne omsorg og sundhed samt fødevarer, jordbrug, oplevelser og øvrige er sammenhængen stort set lig den generelle tendens vist i figur 3 og 4.

Martin Lauritzen, 22 år

"Htx har givet mig tre års mental udvikling, som de andre, der er gået direkte fra grundskolen til erhvervsuddannelse, ikke har."

"Allerede i 7. eller 8. klasse vidste jeg, at jeg skulle på htx og arbejde med it. Så det gjorde jeg. Da jeg nåede til 2. g, fandt jeg ud af, at det ikke var det, jeg ville – men jeg gennemførte for at holde alle dørene åbne." Sådan indleder Martin fortællingen om, hvordan han i dag næsten er udlært salgsassistent i Meny.

Martin syntes, at htx var superinteressant, men var begyndt at overveje, om det egentlig var ham. "I 3. g arbejdede jeg i Spar, og når jeg kom hjem fra arbejde, var jeg altid superglad, så hvorfor ikke bare gøre det til en levevej?" spurgte han dengang sig selv – og gjorde det så. Han begyndte med et 10 ugers suppleringskursus, som han var meget begejstret for.

Når han tænker tilbage, har den gymnasiale uddannelse været med til at udvikle ham: "Til daglig tænker jeg ikke, at jeg bruger min viden fra htx på erhvervsuddannelsen. Men muligvis har jeg en større forståelse, da htx har givet mig tre års mental udvikling, som de andre, der er gået direkte fra grundskolen til erhvervsuddannelsen, ikke har".

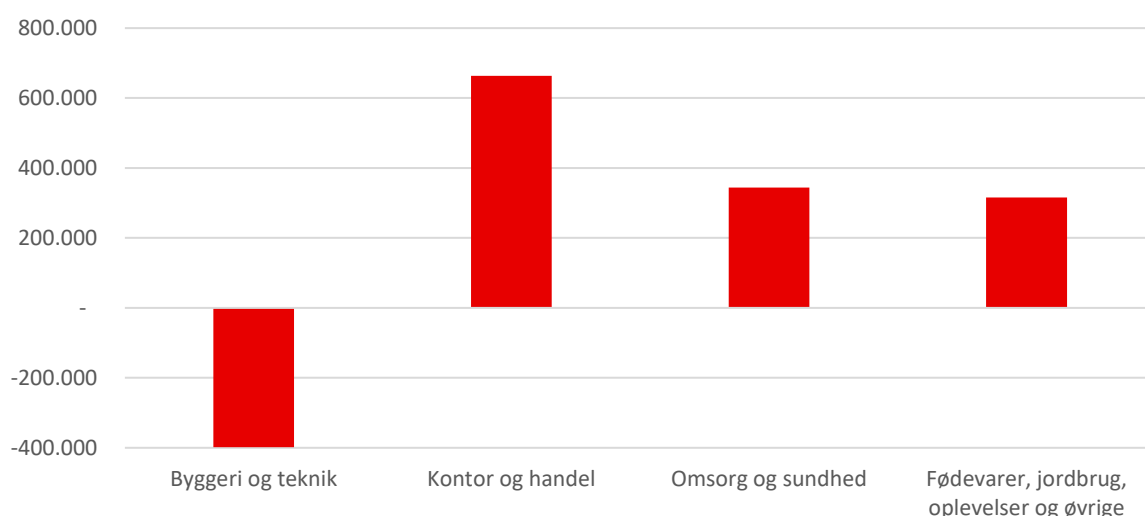
Generelt oplever Martin, at der er et større fællesskab på skoleforløbene på erhvervsuddannelsen end på htx'en – særligt fordi man bor sammen.

Selvom han mener, at der kun er en lille smule forskel på dem, der først har taget en gymnasial uddannelse, og dem, der ikke har, så ville han ikke vælge om: "Hvis jeg havde valget igen, ville jeg gøre nogenlunde det samme, som jeg allerede har gjort. Fordi det giver så meget socialt, privat – ja, hele vejen rundt," afslutter han.

Martin er bosat i Nivå og er nyuddannet faglært salgsassistent med speciale i salgsledelse i Meny, Hørsholm.

Det ser ud til, at det særligt er inden for kontor og handel, at indkomsten blandt dem med en gymnasial baggrund er højest sammenlignet med dem uden en gymnasial uddannelse. Dette afspejler sandsynligvis, at kompetencer fra en gymnasial uddannelse formentligt nemmest kan blive omsat til efterspurgte kompetencer relateret til erhvervsuddannelser inden for kontor og handel, og dette påvirker lønnen i en positiv retning for unge med gymnasial baggrund. Også inden for omsorg og sundhed samt fødevarer, jordbrug, oplevelser og øvrige er der positive sammenhænge mellem den akkumulerede indkomst og det at have en gymnasial uddannelse.

Figur 8: Forskellen i gennemsnitlig akkumuleret indkomst hos 35-årige faglærte, med gymnasial uddannelse relativt til uden en gymnasial uddannelse fordelt på uddannelsestype, 2017

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

Indkomstforskellene mellem de forskellige grupper af faglærte kan dog være drevet af andre faktorer end blot den gymnasiale uddannelse. De unge faglærte med en gymnasial uddannelse har, som tidligere nævnt, fx klaret sig bedre i grundskolen. Denne variation kan være med til at trække de gennemsnitlige indkomster i en retning, der tyder på, at det har en positiv sammenhæng med de fremtidige indkomster at tage en gymnasial uddannelse før en erhvervsuddannelse.

Tabel 3: Antal 28-årige faglærte med de forskellige uddannelsestyper, 2017

	Byggeri og teknik	Kontor og handel	Omsorg og sundhed	Fødevarer, jordbrug, oplevelser og øvrige	I alt
Mænd	6.670	1.840	280	1.890	10.680
Kvinder	500	3.010	2.290	1.600	7.400
I alt	7.170	4.850	2.570	3.490	18.080

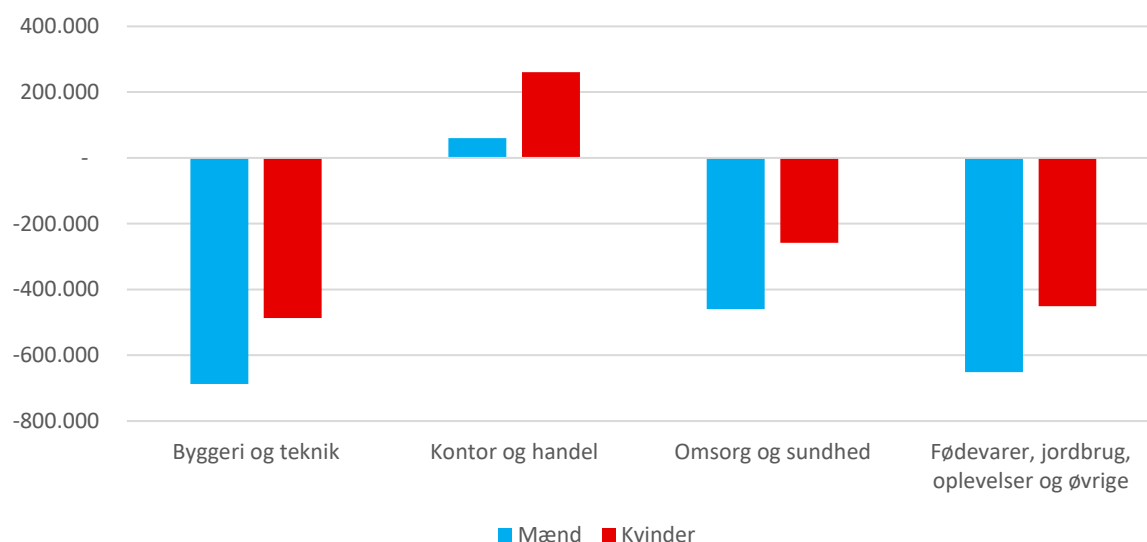
Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

For at tage højde for forskelle i andre karakteristika estimerer vi derfor den forventede akkumulerede indkomst for faglærte 28-årige i 2017, hvor der tages højde for karakterforskellene og andre baggrundskarakteristika. De 28-årige er valgt ud fra, at der kun er data på grundskolekarakterer fra 2002 og frem.

Man kan blandt andet forestille sig, at der kan være forskellige afkast af en gymnasial uddannelse alt efter køn, hvorfor det også inkluderes i estimationen. Byggeri og teknik-uddannelserne er meget domineret af mænd, mens uddannelserne inden for omsorg og sundhed har stor overvægt af kvinder. I tabel 3 ses kønsfordelingen på de forskellige uddannelsesretninger.

Når der bliver korrigeret for karakterforskelle og køn, er det kun de faglærte inden for kontor og handel, som i 28-års alderen har en større akkumuleret indkomst med en gymnasial uddannelse. Forskellen er ydermere blevet markant mindre, jf. figur 9. For mændene er den meget lille, men dog stadig signifikant. Hos kvinderne er forskellen lidt over 200.000 kr. For de andre typer af erhvervsuddannelser er de estimerede akkumulerede indkomster markant højere for de faglærte uden en gymnasial uddannelse. I de absolutte tal så vi, at der var et positivt afkast af en gymnasial uddannelse i både omsorg og sundhed samt fødevarer, jordbrug, oplevelser og øvrige, men dette vendes altså til en negativ sammenhæng, når der korrigeres for karakterer og baggrundskarakteristika.

Figur 9: Estimerede forskelle i gennemsnitlig akkumuleret indkomst hos 28-årige faglærte, med gymnasial uddannelse relativt til uden en gymnasial uddannelse fordelt på uddannelsstype, 2017

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik-

Anm.: Forskellene, der vises her i figuren, er estimeret baseret på en regression, hvor der kontrolleres for bl.a. grundskolekarakterer og andre baggrundskarakteristika.

Bortset fra tilfældet med kontor og handel er indkomstforskellene generelt lavere blandt kvinderne. Dette skyldes sandsynligvis til dels, at kvinderne med en erhvervsuddannelse generelt har en lavere akkumuleret indkomst som 28-årige end mændene.

Indtil nu har vi udelukkende set på indkomsten blandt de unge med erhvervsuddannelse uden at inddrage udgifter til fx SU og taxameter. En direkte offentlig udgift, ved at unge tager både en gymnasial og erhvervsfaglig uddannelse, er øgede udgifter til begge disse poster. Ifølge en analyse fra AE koster en gymnasial uddannelse i gennemsnit 208.000 kr. i undervisningsudgifter⁷ i 2019.

⁷ Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2019). "Offentlige omkostninger til uddannelse".

Helene Fagen, 31 år

”To ungdomsuddannelser har givet mig uddannelseserfaring – men også livserfaring.”

”Når gennemsnitsalderen er højere, er der mere ro på holdene på industriteknikeruddannelsen. De helt unge knægte har svært ved at tage sig sammen og spiller nogle gange computer i timen. Det følger med alderen,” forklarer Helene med smil i stemmen, da vi indleder interviewet.

Helene var selv 17 år, da hun begyndte i gymnasiet – den uddannelse, hun oplevede holdt flest døre åbne. I 2007 blev hun sproglig student fra Sorø Akademiskole og begyndte tre år senere på multimediedesigneruddannelsen.

Hun tog senere professionsbacheloruddannelsen i web development, men oplevede, hvor svært det var at finde et job. Hun besluttede derfor at tage industriteknikeruddannelsen, hvor der nærmest er jobgaranti og en god startløn. I august 2017 blev hun voksenlærling hos Danfoss gennem Syddansk Erhvervsskole.

Den gymnasiale uddannelse – og også den videregående uddannelse, som hun har med i bagagen – er kun et plus, er Helenes oplevelse: ”Jeg kan mærke, at min almene viden er større, fordi jeg har en studentereksamen. Og det er min livserfaring også,” fortæller hun og fortsætter: ”Man skal nogle gange være fremme i skoene og ikke være eftergivende. Det får man gennem livserfaring.”

Helene tager flere forskellige elementer fra sine tidligere uddannelser med sig ind på industriteknikeruddannelsen: Det er engelsk, hun bruger, når hun skal læse manualer til maskinerne på industriteknikeruddannelsen, og matematikken behøver hun ikke, som mange af sine medstuderende, at læse op på.

”At have været igennem flere uddannelser har både givet uddannelseserfaring – men også livserfaring. Hvilket fx er vigtigt, når man skal forhandle løn – og det er tiltrængt efter mange år på SU: Jo ældre man bliver, jo nemmere er det i lønforhandlinger,” afslutter Helene interviewet.

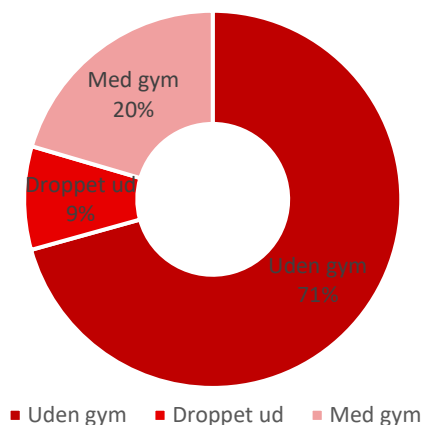
Helene er bosat i Aarhus og er i lære som industritekniker hos Danfoss.

Dette vil i forlængelse af de tidligere vist akkumulerede indkomster altså udelukkende trække i retning af, at der vil gå længere tid, før unge med både en gymnasial uddannelse og en erhvervsuddannelse har bidraget med det samme til det offentlige samlet set som unge, der tager en erhvervsuddannelse direkte efter grundskolen.

Dem, der er droppet ud af gymnasiet

En del af de unge, der kun har en erhvervsuddannelse, har før det været startet på en gymnasial uddannelse uden at fuldføre. Gruppen udgør 9 pct. af den samlede population blandt de 35-årige med en erhvervsuddannelse som højeste fuldførte uddannelse, jf. figur 10. De har hidtil indgået som en del af gruppen uden en gymnasial uddannelse.

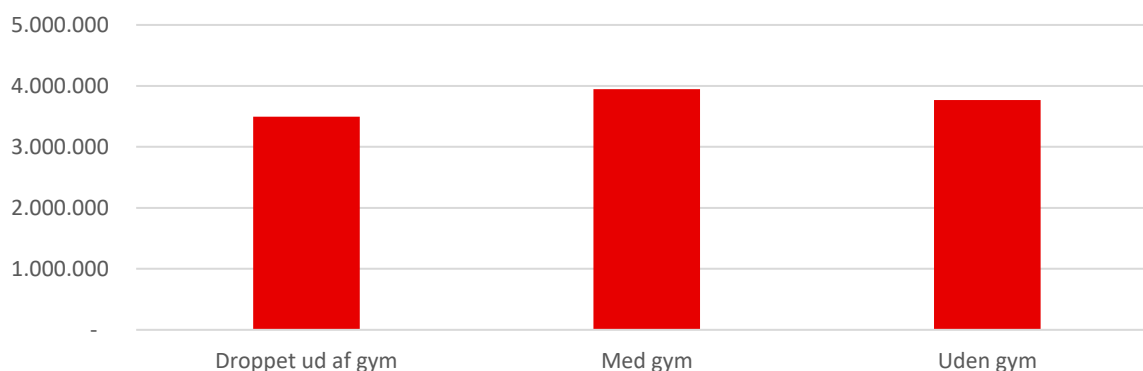
Figur 10: 35-årige med en erhvervsuddannelse som højeste fuldførte uddannelse, fordelt på om de har gået i gymnasiet eller ej, 2017

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

Gruppen af erhvervsuddannede, der tidligere har været startet på en gymnasial uddannelse, men ikke har gennemført, ligger lavere indkomstmæssigt end de to andre grupper, jf. figur 11. Dette kan være et udtryk for, at de har svært ved at finde den videre vej i deres uddannelsesforløb, efter de er droppet ud. Her skal det nævnes, at denne tendens er fra før, det blev besluttet, at gymnasierne gerne må vejlede deres elever over på erhvervsuddannelserne.

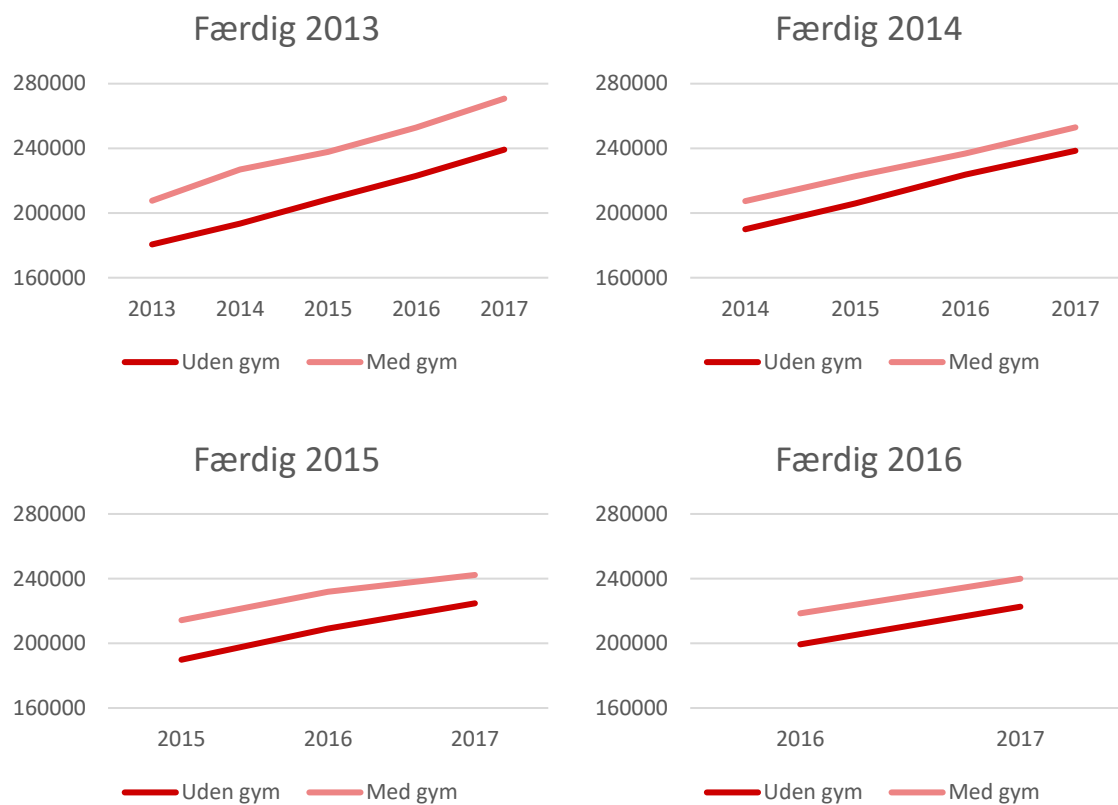
Figur 11: Akkumuleret indkomst blandt 35-årige med en erhvervsuddannelse, 2017

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

Bilag

Figur 1a: Gennemsnitlige indkomster i årene efter færdiggjort erhvervsuddannelse

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

Tabel 1a: Estimationsresultater

	Model 1: Akkumuleret indkomst i kr.
Med gymnasial uddannelse	-686.602*** (47.417)
Kontor og handel	-494.039*** (33.088)
Omsorg og sundhed	-994.163*** (73.665)
Fødevarer, jordbrug, oplevelser og øvrige	-98.348*** (33.122)
Gym interageret med uddannelsestype	
Kontor og handel med gym	748.221*** (60.080)
Omsorg og sundhed med gym	221.881** (94.777)
Fødevarer, jordbrug, oplevelser og øvrige med gym	34.463 (77.949)
Kvinde	-965.878*** (52.451)
Kvinde med gym	198.096*** (50.502)
Køn interageret med uddannelsestype	
Kvinde med byggeri og teknik	403.418*** (60.667)
Kvinde med kontor og handel	1.042.977*** (91.303)
Kvinde med omsorg og sundhed	1.042.977*** (91.302)
Kvinde med fødevarer, jordbrug, oplevelser og øvrige	216.890*** (66.137)
Gennemsnit fra grundskolen	60.480*** (4.928)
Mor faglært	67.080*** (19.098)
Mor KVV	80.487* (48.128)
Mor MVU	-94.589*** (26.999)
Mor LVU	-264.600*** (71.091)
Far faglært	47.200** (18.872)

Far KVV	934 (39.769)
Far MVU	-154.469*** (37.170)
Far LVU	-271.828*** (54.882)
Konstant	2.447.360*** (38.050)
<hr/>	
r ²	0,195
Antal observationer	12.739

Standardfejl i parentes

* p<.1, ** p<.05, *** p<.01

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.

Anm.: KVV: kort videregående uddannelse, MVU: mellemlang videregående uddannelse, LVU: lang videregående uddannelse